

of a judge and their functional advancement as well as the extent of the immunity of judges shall be stipulated by law.¹

The organization of criminal justice has undergone substantial changes in Slovakia. The new criminal codes effective until 1 January 2006 have brought, inter alia, changes in the organization of the criminal justice system. Today it is possible to investigate the strict specialization of criminal justice, since the quality of crime is relatively specific and sophisticated today. It may be worth considering for the future the need for small courts. At such small courts with a number of judges around 8 to 9, it is not possible to objectively ensure strict specialization on just one type of agenda. This is ultimately the cause of the damage. It will also be necessary to consider the need or need for the prosecution of the criminal proceedings and their legal framework when taking part in evidence.² Certainly, it will be necessary to mitigate the action District Courts in the seat of Regional Court with the Specialized Criminal Court because their agenda is quite often similar, but the legal status is different.

УДК 343.148.

Пілюков Ю. О.

*к.ю.н., старший викладач кафедри кримінального права і процесу
Тернопільський національний економічний університет,
провідний фахівець з наукової роботи
Тернопільський НДЕКЦ МВС України*

ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА ЯК ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ. КРИТЕРІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ОЦІНКИ

Судова експертиза є найбільш вагомою та кваліфікованою формою використання спеціальних знань у процесі доказування обставин злочину.

Питання оцінки висновку експерта як процесуального джерела доказів розглядали в своїх роботах такі вчені як: Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, О. О. Волобуєва, В.Г. Гончаренко, О.О. Ейсман, Н.І. Клименко, І. Л. Петрухін, С.М. Строгович, Л.Д. Удалова та ін.

Сучасний КПК України, закріплюючи засаду змагальності, наділив правом звернення сторін кримінального провадження (або за дорученням слідчого судді чи суду) до експертної установи або експерта для проведення експертизи, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання (ч. 1 ст. 242 КПК). Отже, кожна сторона кримінального провадження має право надати суду висновок експерта, який ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях (ч. 2 ст. 101 КПК) [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 69 КПК експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними та іншими спеціальними знаннями, має право на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення

¹ Act No. 460/1992 Coll. - Constitution of the Slovak Republic, Article 145 par.2

² Today, the law in force says that if the Senate changes (as well as from the people), it is necessary to inform the accused and allow him to repeat all the evidence in the main hearing, which in the end is only a lengthy process.

кримінального правопорушення та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань [1].

Під висновком експерта слід розуміти докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи (ч. 1 ст. 101 КПК) [1].

Висновок експерта, як синтезована частина судової експертизи, надається в письмовій формі, але кожна сторона кримінального провадження має право звернутися до суду з клопотанням про виклик експерта для допиту під час судового розгляду для роз'яснення чи доповнення його висновку (ч. 7 ст. 101 КПК) [1].

Критеріями оцінки висновку експерта – розумової (логічної) діяльності, що здійснюється слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом, є його належність, допустимість, достовірність, достатність і взаємозв'язок з іншими доказами в кримінальному провадженні.

З точки зору загального розуміння критеріїв оцінки доказів, належність – це одна з правових вимог, що висувається до висновку експерта, який повинен мати безпосереднє відношення до кримінального провадження, а тому містити відомості про ті чи інші обставини, які підлягають встановленню.

При цьому необхідно мати на увазі, що висновок експерта являє собою відомості отримані шляхом експертного дослідження, результат якого безпосередньо залежить від наданих експерту матеріалів на дослідження. У зв'язку з цим, належність висновку експерта залежить від належності відомостей, які містяться в об'єктах (матеріалах), які направлені експерту на дослідження.

Приймаючи рішення про проведення експертизи, слідчий, прокурор, слідчий суддя або суд, серед усього переліку обставин, що підлягають доказуванню, повинні визначити належність та значення тієї обставини у кримінальному провадженні для встановлення якої призначається експертиза.

В слідчій практиці, при розслідуванні кримінальних проваджень, проведення експертизи може здійснюватися як в обов'язкових випадках (ч. 2 ст. 242 КПК), так і на розсуд сторін.

Допустимість висновку експерта повинна відповідати певним умовам. Головною необхідною умовою допустимості висновку експерта є дотримання процесуальної форми проведення експертизи та складання висновку, яка передбачає: дотримання вимог кримінального процесуального закону, належне процесуальне оформлення призначення експертизи, процесуальна самостійність та персональна відповідальність експерта за наданий ним висновок, безпосередність дослідження, об'єктивність і достовірність проведеного дослідження та висновку, належне процесуальне оформлення результатів експертного дослідження.

Для висновку експерта джерелом фактичних даних є процесуальний документ. Так, для слідчого, прокурора, слідчого судді та суду процесуальними документами призначення експертизи є постанова або ухвала, вимоги до яких чітко прописані в КПК. До них можуть додаватись окремі матеріали кримінального провадження, які містять дані, що можуть бути використані експертом при проведенні досліджень.

Важливим критерієм оцінки висновку експерта з точки зору допустимості та достовірності, є підготовка такого висновку, в якому відповіді на поставлені запитання не виходили б за межі компетенції експерта. У ч. 4 ст. 101 КПК України визначено, що запитання, які ставляться

експерту, та його висновок щодо них не можуть виходити за межі його спеціальних знань, тобто його компетенції [1].

Слово «компетентність» походить від слова «компетенція», яку розуміють як «коло питань, у яких хто-небудь добре обізнаний», а також як «коло чийх-небудь повноважень, прав» [2, 282].

У частині 6 ст. 69 КПК України вказано, що експерт невідкладно повинен повідомити особу, яка його залучила, чи суд, що доручив проведення експертизи, про неможливість проведення експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів [1]. Зазначена норма зобов'язує експерта відмовитися від проведення експертизи не тільки внаслідок відсутності компетенції (наприклад, якщо сторона неправильно визначила вид експертизи), а й унаслідок некомпетентності – відсутності належних знань для відповіді на питання, які перед ним поставлені [3].

Законодавцем також визначено, що не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження або потерпілого (ч. 2. ст. 69 КПК). Разом з тим, закріплення процесуального статусу експерта як особи, що може дати висновок, передбачає наявність у неї певних прав і обов'язків, які закріплені в ч. 4, ч. 5 ст. 69 КПК [1].

Характерною особливістю судової експертизи є те, що не допустимо її проведення для з'ясування питань права (ч. 1 ст. 242 КПК), а особливістю оцінки висновку експерта, що такий висновок для особи або органу, яка здійснює провадження не є обов'язковим, але незгода з ним повинна бути вмотивована у відповідних постанові, ухвалі, вирокі (ч. 10 ст. 101 КПК) [1].

З метою перевірки достовірності висновку експерта в кримінальному провадженні КПК передбачено проведення такої слідчої дії, як допит експерта в суді. Так, ст. 356 КПК України визначено порядок виклику, допиту, а також коло питань, які можуть бути поставлені експерту, в тому числі, які стосуються визначення його компетенції та компетентності. [1].

Таким чином, з огляду на проведене дослідження, доцільно зробити наступні висновки:

по-перше, висновок експерта є самостійним процесуальним джерелом доказів, яке отримується в ході проведення судової експертизи.

по-друге, належність, допустимість, достовірність і достатність висновку експерта залежить від: правильності формулювання питань, які ставляться сторонами кримінального провадження для вирішення, законності здобуття матеріалів, які направляються для дослідження, їх достатності і якості, а також компетенції та компетентності самого експерта, дотримання ним своїх обов'язків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Офіц. вид – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка – М.: Азъ, 1995. – 928 с.

3. Давидова Д.В. Висновок експерта як процесуальне джерело доказів: окремі аспекти теорії та практики / Д.В. Давидова, О.О. Волобуєва // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?PDF/Purch_2015_2_46.pdf.